

**BÖLGE BİLİMİ
TÜRK MİLLİ KOMİTESİ**

**İ.T.Ü.
MİMARLIK FAKÜLTESİ**

8. ULUSAL BÖLGE BİLİMİ / BÖLGE PLANLAMA KONGRESİ

Bildiriler

**24 - 25 Eylül 1998, Taşkışla
İSTANBUL**

225 . yıl

İ s t a n b u l t e k n i k ü n i v e r s i t e s i

PROGRAM

1. GÜN

9:00 Kayıt

9:30 Açılış Konuşmaları

Prof.Dr. Gündüz **ATALIK**
Bölge Bilimi Türk Milli Komitesi Başkanı

Prof.Dr. Mine **İNCEOĞLU**
İ.T.Ü. Mimarlık Fakültesi Dekanı

Prof.Dr. Gülsün **SAĞLAMER**
İ.T.Ü. Rektörü

10:30 1.Oturum - Başkan: Prof.Dr. Gündüz **ATALIK**

BÖLGE VE BÖLGE PLANLAMADA ÖRGÜTLENMENİN YENİDEN YAPILANMASI
*Şinasi **AYDEMİR**, Saliha E. **AYDEMİR**,
(Karadeniz Teknik Üniversitesi)*

ALT-BÖLGE PLANLAMASINDA STRATEJİK PLANLAMA YAKLAŞIMI (III)
*S.Güven **BİLSEL**
(Gazi Üniversitesi)*

AĞ TOPLUMU, EKONOMİK GELİŞME VE BÖLGE PLANLAMA İÇİN AÇILIMLAR
*Melih **PINARCIOĞLU**
(Ortadoğu Teknik Üniversitesi)*

ŞEHİR VE BÖLGE PLANLAMASINDA EĞİTİM SİSTEMİNİN YENİDEN
YAPILANDIRILMASININ ÖNEMİ VE STANDARTLAR P.U.K.
(PARÇALI, UZMANLAŞMIŞ, KATILIMCI) MODELİ
*Seniha **ÇELİKHAN**, Yaşasın **ERYILMAZ**, Öncü **ATASAYAN**, Ayşe Nur **ALBAYRAK**,
(Gebze Yüksek Teknoloji Enstitüsü)*

12:00 - 12:15 Tartışma

12:15 Yemek Arası

13:30 2. Oturum - Başkan: Prof.Dr. Yücel **ÜNAL**

YERELLEŞME, BÖLGESELLEŞME VE BÖLGE YÖNETİMİ
*Yeşim **EDİS ŞAHİN**,
(Mersin Üniversitesi)*

PLANLI KALKINMA DÖNEMİNDE TÜRKİYE'DE BÖLGESEL GELİŞMEYE VE
BÖLGELERARASI DENGESİZLİKLERE YÖNELİK SİYASALAR
*Cevat **GERAY**,
(Mersin Üniversitesi)*

BÖLGE DÜZEYİNDE YÖNETİM SORUNU
*Tayfur **ÖZŞEN**,
(Mersin Üniversitesi)*

14:30 - 14:45 Tartışma

14:45 - 15:00 Çay / Kahve Arası

10:45

6. Oturum – Başkan: Prof.Dr. Saliha AYDEMİR

BÖLGESEL DENGESİZLİĞE, KÜRESELLEŞME - YERELLEŞME -
PENCERESİNDEN BİR BAKIŞ

Atilla GÖKTÜRK,
(Mersin Üniversitesi)

TÜRKİYE'DE BİR KÜRESELLEŞME ÖRNEĞİ; DENİZLİ
Feral EKE, Demet EROL,
(Gazi Üniversitesi)

EKONOMİK BÜYÜME VE KOMŞU İL ETKİSİ
Rahmi YAMAK, Uğur SİVRİ,
(Karadeniz Teknik Üniversitesi)

11:45 - 12:00 Tartışma

12:00 Yemek Arası

13:00 **7. Oturum – Başkan: Prof.Dr. Cevat GERAY**

TÜRKİYE'DE İKTİSADİ GELİŞMENİN ÖNE ÇIKTIĞI İLLER (1987-1996)
Suat KÜÇÜKÇİFTÇİ, Serkan AYDIN,
(İstanbul Teknik Üniversitesi)

ANADOLU KAPLANLARININ KENTLEŞMEYE ETKİLERİ
GLOBALLEŞME ÜSTÜNE DÜŞÜNCELER
Ayşenur ÖKTEN, Betül ŞENGEZER, Hatice KANSU,
(Yıldız Teknik Üniversitesi)

TÜRKİYE'DE HAVA YOLCULARININ ARTIŞINI ETKİLEYEN FAKTÖRLER
Vedia DÖKMECİ, Irmak Betül ÇAKIR, Cem BEYGO,
(İstanbul Teknik Üniversitesi)

14:00 - 14:15 Tartışma

14:15 - 14:30 Çay / Kahve Arası

14:30 **8. Oturum - Başkan: Prof.Dr. Vedia DÖKMECİ**

ANKARA'NIN BULUŞ YAPAN MERKEZ OLMA YOLUNDAKİ ÖNEMİ-
ANKARA'DAKİ TEKNOLOJİ AĞIRLIKLI ELEKTRONİK ENDÜSTRİSİNİN
İNCELENMESİ

Okan Murat DEDE, Semih Halil EMÜR,
(Gazi Üniversitesi)

KÜÇÜK VE ORTA ÖLÇEKLİ SANAYİLERİN BÖLGESEL GELİŞMEDE ARAÇ
OLABİLİRLİĞİ: GELİŞMEYİ ETKİLEYEN İÇ VE DIŞ DİNAMİKLER
Saliha E. AYDEMİR, Şinasi AYDEMİR, Rahmi YAMAK,
(Karadeniz Teknik Üniversitesi)

TÜRKİYE'DE İSTİHDAMIN ÖZELLİKLERİ VE TEKNOLOJİK DEĞİŞİMİN
İSTİHDAM ÜZERİNE ETKİLERİ
Yüksel AKKAYA,
(Mersin Üniversitesi)

15:30 - 15:45 Tartışma

BÖLGE VE BÖLGE PLANLAMADA ÖRGÜTLENMENİN YENİDEN YAPILANMASI

Şinasi AYDEMİR
Saliha E. AYDEMİR

ÖZET

Ülkemizde son yıllarda GAP örnek alınarak KAP, KOP, DAP gibi adlarla geri kalmış yörelerin ulus ve uluslar arası ekonomi ile entegrasyonuna yönelik bir dizi plandan söz edilmektedir. Öte yandan, yine son 20 yılda iletişim, teknoloji, üretimin örgütlenmesi, toplumun sosyal ve ekonomik örgütlenmesi, toplumlar arası ekonomik ilişkiler, siyasal anlayış ve çevreye bakışta olan ve giderek netleşen bir değişim/gelişim sorunsalları bulunmaktadır. Bu sorunsallar planlama ve bölgesel örgütlenmelerde günümüzdekinden farklı yaklaşımları gündeme getirmektedir. Bildiride, bu gelişmeler ve GAP deneyiminin ışığında, mekan boyutunda eko-sistemin dengelerini gözetecek 'Havza Bölge'yi temel alan, örgütlenmede yerelliğe dayanan bir önerilmektedir.

GİRİŞ

Son 20 yılda dünyada iletişim, teknoloji, üretimin örgütlenmesi, toplumun sosyal ve ekonomik örgütlenmesi, toplumlar arası ekonomik ilişkiler ve ağlar (Cox, 1995; Bozkurt, 1996; Eraydın,1997), siyasal anlayış ve kamu alanına (Benhabib,1996; Villa,1996,) ve çevreye bakışta (Brundtland, 1991; Keating, 1993) yaşanmakta olan ve giderek netleşen bir değişim/gelişim sorunsalları bulunmaktadır. Bu sorunsallar bölgesel tanımlamaya, planlamaya ve bölgesel örgütlenmeye günümüzdekinden farklı yaklaşımları gerektirmektedir. Bir yanda temelinde verimlilik ve etkinlik sağlama, hizmeti halka yaklaştırma ve demokratik yönetime ulaşma (Tutum,1994) düşüncesi olan merkezîyetçilikten uzaklaşma eğilimi, diğer yandan küreselleşme sürecinde bölgelerin olduğu kadar alt birimlerin (yerellerin) de ulus devlet sınırlarını aşarak küresel ilişki ağı içinde yer alabilmesi bölge ve kent planlamasında yerel katılım ve girişimciliğin öne çıkarılmasını önemli kılmaktadır. Ayrıca sürdürülebilir kalkınma için kaynak kullanımında optimizasyona gidilmesi ve ekolojik dengelerin korunması doğal ortamların bütüncül bir yaklaşımla ele alınmasını gerektirmektedir.

Türkiye'de ise bölge planlamanın planlama gündemimize girdiği 1960'lardan günümüze ne mekansal temeli oluşturan 'bölge'nin ne de örgütsel yapılanmanın çerçevesi oluşturulmuştur. Her ne kadar 1970'lerde İmar ve İskan Bakanlığı'nın ve DPT'nin Christaller Modeli ve işlevsel ilişkiler temel alınarak yaptıkları çalışmalar sonucunda, sırasıyla 19 ve 16 bölge belirlenerek sınırları çizilmiş ise de uygulamaya geçirilememiştir. Kalkınma planlarında özde 'il' yönetsel biriminin bölge olarak benimsendiği (?) görülür. Kalkınmada Öncelikli Yöreler politikası bunun en belirgin göstergesidir. Sınırları ne olursa olsun bölge planlamaya ilişkin resmi görüş ve niyetler kalkınma planları belgeleri arasında kalmıştır. Dicle ve Aşağı Fırat havzalarını içine alan, sekiz ili kapsayan GAP ülkemizde yasal güvenceye alınmış, uzun erimli, kapsamlı tek bölge planı örneğini oluşturmaktadır. Ancak, bunun örgütlenmesinde de ülkemizin geleneksel merkezîyetçi yapısından uzaklaşamamıştır.

Son on yılda GAP'tan esinlenerek çeşitli yöre halkları, siyasetçileri de yanlarına alarak çeşitli plan bölgelerinin (KOP, DAP, KAP, vb) çerçevesini oluşturma girişimleri içindedirler. Ancak, bilimsellikten uzak politik kararlar yerine, Türkiye'nin, dünyadaki sürdürülebilirlik, yerellik, özgürleştirme (sivil toplumsal dinamiklerin önünün açılması), demokratikleşme gibi konulardaki kavramsal değişimleri değerlendirmesi, rasyonellikten uzaklaşmadan yeni bölgeleri ve planlama kurumlarını, araçlarını tanımlaması gerekmektedir.

Bu çalışmada, yukarıda deyınlen kavramsal çerçeve içinde, bölge tanımına, sınırlandırılmasına ve yönetsel örgütlenmesine ilişkin öneriler getirilmektedir.

SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK VE HAVZA BÖLGE YAKLAŞIMI

Kalkınma planlarında bölgeler ekonomik ve sosyal özellikleriyle ön plana çıkarılmış, gelişmişlik farklarından kaynaklanacak dengesizliğin bölgelerde yaratacağı sorunlara işaret edilmiş, kaynakların (sosyal, doğal, parasal, fiziksel) dengeli dağıtımı ve kullanımına hiç deyınilmemiştir. Planlardan beklenen gelişmenin/ kalkınmanın nasıl sürdürüleceği üzerinde durulamıştır. Oysaki, sürdürülebilirlik 1970 ortalarından beri pek çok ülkede bir planlama yaklaşımı, bir yaşam biçimi olarak gündemde yerini korumaktadır.

Sürdürülebilirlik, doğal dengeleri ve döngüleri olabildiğince korunmak ve onlardan olumlu şekilden yararlanmaya çalışmak şeklinde tanımlanabilir (Kırzioğlu,1997). Bir diğer deyişle, sürdürülebilirlik , öncelikle doğal ve yenilenemeyen kaynakların kullanımında bu gün için bir denge (optimizasyon), gelecek için ise dikkatli kullanma ve koruma olarak algılanmaktadır. Sürdürülebilirlik mikro ölçekten makro ölçeğe, biyolojik zenginlikten küresel yapıya, demografik, sosyo-kültürel,ekonomik, teknolojik yapıya ve planlamaya kadar uzanan alanlara kadar geniş bir bakış açısını gerektirmektedir.

Su, toprak, hava gibi doğal kaynakların tüketilmesi/tükenmesi kadar tüketim sürecinde kirletilmesi ve taşıma kapasitelerinin zorlanması sürdürülebilirlik kavramına aykırı olgulardır ve eko-sistem üzerinde olumsuz sonuçlara neden olmaktadır/olacaktır. Örneğin havzalar üzerinde sürdürülmekte olan/ olacak üretim-tüketim faaliyetleri ile yerleşmelerden kaynaklanan faaliyetler havza ekolojilerinin taşıma kapasitelerini önemli ölçüde zorlamaktadırlar. Ülkemizde sanayi sektörü sıvı atıklarını % 75 i arıtmadan, çoğunlukla deniz ortamlarına deşarj edilmektedir (Bkz.Tablo 1). Sanayi yoğun havzalarda akarsulara yapılan deşarj Sakarya havzasında toplam atık suyun % 53 ünü bulurken Susurluk-Nilüfer Çayı havzasında % 44, Seyhan-Ceyhan havzasında % 29 dur. Kanalların da çoğu kez su ortamına deşarj edildiği düşünülürse, bu üç havzada üretilen sanayi atıklarının yaklaşık % 55-63 ü doğrudan ya da dolaylı olarak arıtmadan su ortamlarına bırakılmaktadır. İrili ufaklı yerleşmelerin evsel atıkları ve toprak kullanımından kaynaklanan kirlilikler (gübreleme, çöp depolana vb) de dikkate alınırsa insan etkinliklerinin iç sularda yarattığı ekolojik etkilerin çok daha önemli boyutlara ulaştığı söylenebilir [sanayi ve tarımsal etkinliğin çok sınırlı olduğu Trabzon Değirmendere havzasında denize yakın yörede suyun BİO oksijen gereksinimi sınır değerin üç katıdır (Trabzon Valiliği,1996). Bu kirlilik büyük ölçüde evsel atıklardan kaynaklanmaktadır].

Tablo 1: Havzalardaki Arıtılmayan Sanayi Atıkların Deşarj Türlerine Göre Dağılımı (%)

Havzalar	Toplam m ³ /yıl	Arıtılma- yan atık %	Deşarj Ortamı					Ülke İçindeki payı
			Kanal	Deniz	Akarsu	Göl-baraj	Arazi	
Bursa- Balıkesir	52914268	61.69	21.32	30.02	43.53	2.48	0.03	5.15
Sakarya Havzası ¹	11335679	69.48	37.55	-	52.56	-	1.28	1.24
Seyhan Ceyhan ²	65581860	67.78	39.37	12.27	28.70	-	0.88	7.00
TÜRKİYE	843334071	75.25	8.59	69.02	21.04	7.17	0.62	

Not 1. Sakarya Havzası'nda Sakarya,Adapazarı,Bilecik,Eskişehir'in tamamı dahil edilmiş; Bolu'nun 5, Ankara'nın 8, Bursa'nın 2 ilçesi dahil edilmemiştir.

Not 2. Seyhan-Ceyhan Havzası'nda Adana , İçel , Maraş' ın tamamı dahil edilmiş; Kayseri'nin 5, Niğde'nin 3 ilçesi dahil edilmemiştir.

Doğal kaynakları ve dolaysı ile eko-sistemleri kendi denge sınırları içinde kullanır ve koruyabilirsek 'sürdürülebilirliği' de güvence altına alabiliriz.

O halde, bölge planlama çalışmalarını, sınırları sosyo-ekonomik ve teknolojik gelişmelere bağlı olarak değişen bölgeler yerine, doğal sınırları değişmeyen 'havza' ölçeğinde yapmak, öncelikle doğal dengeleri sürdürülebilmek açısından daha anlamlı bir yaklaşım olarak görülmektedir. Her ne kadar karşıtları¹ varsa da (Eke,1997) havza ölçekli bölge planlamada doğal kaynaklar üzerinde olabilecek üretim/ tüketim faaliyetlerini taşıma kapasitesi sınırlarının üzerinde kullanımlarını bütüncül bir yaklaşım içinde gözleme, yönlendirme, denetleme, olanağı olacaktır.

Türkiye fiziki coğrafya haritalarına bakılırsa Van Gölü Havzası, Dicle ve-Fırat Havzaları, Çoruh Havzası, Doğu Karadeniz Havzası, Yeşilırmak Havzası, Kızılırmak havzası, Batı Karadeniz Havzası, Sakarya Havzası, Trakya Havzası, Gediz-Küçük Menderes Havzası, Büyük Menderes Havzası, Batı Akdeniz (Antalya) Havzası, Seyhan-Ceyhan Havzası ve Konya Havzası gibi önemli havzalar olduğu görülür. Doğaldır ki bu havzaların alansal büyüklükleri de çok farklıdır (Bkz.Şekil 1).

Özellğine göre havzalar aşağı, orta, yukarı havzalar şeklinde alt bölgeler olarak tanımlanabilir. Bu ölçeklerde bölgesel düzeyde sürdürülebilir gelişme/ kalkınma için planlama yapılabilir (Nijkamp, Seatman,1992,s.39). Nijkamp, bölgesel sistemlerin açıklığına değinerek, açık bölgesel sistemlerde bölgesel sürdürülebilir gelişmeyi farklı niteliklerde akışlar olarak kavramak gerektiğine işaret etmektedir (Nijkamp.a.g.e.) (bölgesel ithalat-ihracat, ekolojik-fiziksel ve ticari- mali mal ve hizmet akışları gibi). Açık bölgesel sistemlerde fiziksel hareketler (flows) yalnız sınırlar ötesi zemin suyu, yüzey suları veya hava değil, aynı zamanda sosyo-ekonomik hareketler ve göçlerle tanımlanmaktadır.

Bu yönden bakıldığında, havzalar birer ekolojik bölge olduğu kadar, içindeki insan, sermaye, mal ve hizmet akışları ile işlevsel bölge özelliklerini de barındırmaktadırlar. Bir havza birden fazla işlevsel bölgeyi içerebileceği gibi havza dışı bir işlevsel bölgenin bir parçası da olabilirler.

HAVZA ÖLÇEĞİNDE PLANLAMA ÖRGÜTÜ

Havza ölçeğinde planlama örgütlenmesi, her şeyden önce havzada yer alan yerleşmelerin yerel potansiyellerinin önünü açıcı, yerelliğe önem veren bir yaklaşımı benimsemelidir. Doğaldır ki, her havzada ve havzanın farklı yörelerinde yerellik bilinci, girişimcilik, katılma istek ve potansiyeli aynı düzeyde olmayabilir, hatta bunların bilincine varmayan birey ve toplumlar da olabilir. Bu durumda bölge planlama örgütünün görevlerinden biri sürdürülebilir gelişme stratejileri hakkında bölge yerleşmeleri temsilcilerine, girişimcilerine ve halka yol göstermek, aydınlatıcı olmak, gerekiyorsa bir süre eğitici rolü üstlenmek ve yerellere daha çok yetki ve inisiyatif sağlamak olmalıdır.

¹ Yerleşmeler arasında gelişmişlik farkları büyük değilse, bölge içi işlevsel ilişkiler zaman içinde önemli değişime uğramayabilir ve bölge sınırları yaklaşık olarak aynı kalabilir. Bunun gözlenebilmesi için işlevsel ilişkiler yoğunluğuna bağlı bölgeleme'nin, aralıklarla tekrarlanması gerekir, aksi durumda işlevsel bölgelerde statik bölgelere dönüşebilir (kavram olarak). Bu türden çalışmalar, hele ülke ölçeğinde, zaman alıcı ve yorucu çalışmalardır. Ayrıca, daha çok bireysel ve toplumsal tercihlerle belirlenen ve bölge içi ve bölge dışı gelişmelere dayanan işlevsel bölgecilik anlayışı dinamik bir mekansal yapı gösterir. Bu nedenle sınırları değişken olmayan, ekolojik bütünlük gösteren havzanın plan bölge olarak benimsenmesi görüşündeyiz. Ancak, işlevsel bölgenin havza içi-havza dışı ilişkiler ağı kapsamında değerlendirilmesi uygundur.

Halbuki, GAP örgüt yapısı ve onun yasal çerçevesi incelendiğinde görülen, çok merkeziyetçi bir yapılanmadır. Bölgede her tür planlama ve imar faaliyetleri (plan yapma, değiştirme, uygulama) yetkisinin yerel yönetimlerden alınarak GAP İdaresine verilmesi, Ankara'dan yönlendirilmesi (Başbakanlık,1997), yerelliğe ve yerel demokrasi anlayışına ters düşmektedir.

GAP İdaresi 1997 Yılı Faaliyet Raporu'nda her ne kadar katılmalı planlama yapıldığı belirtiliyorsa da, İdarenin görevi sona ermesi, sorumlulukların tümüyle bölge yerel yönetim ve kurumlarına geçmesi durumunda, yapıla gelen ve yapılacak olan çalışmaların benzer yaklaşımla sürdürülmesi sorunlu görülmektedir.

Öğrenen bölge (learning region) yaklaşımı izlemek hem havza bölgeyi yerel halkın/ toplumun tanıması, planlamanın içinde yer alarak sorunları ve planlamayı öğrenmesi (özellikle yerel planlama birimleri ve yerel girişimci örgütleri için), havza bazlı planlamanın ve uygulamasının güvencesi olacaktır. GAP çalışmalarında bu husus büyük ölçüde göz ardı edilmektedir.

GAP örgüt yapısından da yararlanarak, fakat daha önemlisi, yeniden yapılanma kavramı içinde 'sürdürülebilir ekonomi, yaşanabilir çevre, öğrenme ve yönetim' (Armatlı, vd, 1997) ilkelerini gözetten bir çerçeve içinde örgütlenmeye gereksinim olacaktır.

Havza ölçeğinde planlama örgütlenmesi için geliştirilen örgüt şeması dört aşamadan oluşmaktadır, ve bu şema Aydemir ve Aydemir'in (1990) daha önceleri önerdikleri planlama örgüt modelinden önemli ölçüde farklılıklar içermektedir.

1. Ulusal Düzey

Ulusal düzeyde örgütlenme Bayındırlık İskan Bakanlığı, DPT, ilgili bakanlıklar temsilcileri ve aşağıda deyinilen 'Havza Eşgüdüm Valileri' 'Havza Planlama Yüksek Kurulu'nu oluşturarak ülke düzeyinde stratejik kararları oluşturmaktan sorumlu olacaklardır (Bkz.Şekil 2). Bu düzeyde, sürdürülebilir kalkınmayla ilgili, halen hiç bir kurumun üstlenmediği konularla ilgilenecek, karar vericilere danışmanlık hizmeti verebilecek 'Ekonomik ve Sosyal Araştırmalar Enstitüsü' gibi tarafsız bir kurumun oluşturulmasında yarar vardır.

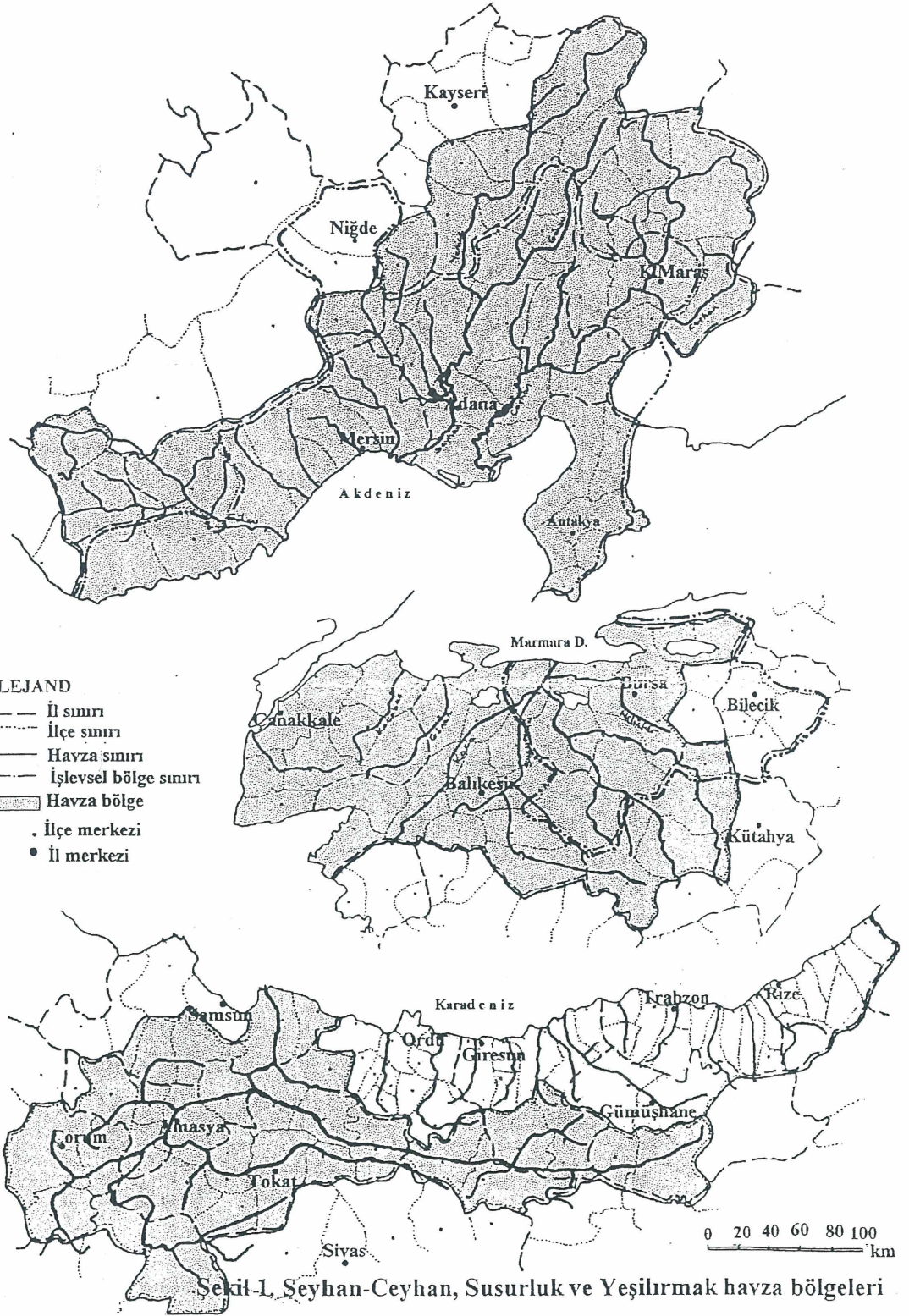
2. Havza Düzeyi

Havza ölçeğindeki örgütlenmede, havzanın birden fazla ili (ya da illerin bazı bölümlerini) kapsamaması durumunda, ki çoğu havza bu yapıdadır (Bkz.Şekil 1), iller arasında eşgüdümü sağlayacak bir yapılanmaya gerek olacaktır. Havza ölçeğinden, ülke ölçeğine ilişki-iletişim bölge eşgüdüm valiliği aracılığı ile olacaktır. Doğan (1997) eşgüdüm valiliğini bölge valisi olarak bölge planlama kurulu başkanı olarak önermektedir.

Havza planlama kurulunun üyeleri, bir yandan havza illeri valilikleri², havza yatırımcı kuruluşları ve kamu temsilcileri, diğer yandan havza belediyeleri, havza sivil toplum kuruluşları (STÖ), bilim ve araştırma kurumları temsilcileri ile havza planlama dairesi temsilcisi olacaktır. Bu kurul havza planlama dairesi ile işbirliği için havza kaynaklarını kullanım/ tahsis kararlarının ve alt birim planların onay verecektir.

Havza stratejik planlaması ile ilgili her tür çalışmadan sorumlu olan 'havza planlama dairesi' alt ölçekli planlama birimlerine danışmanlık edecektir. Havza ekolojik taşıma kapasiteleri, sosyal, ekonomik, fiziksel değişimler izleyecek, değerlendirecek, erken uyarı görevini de üstlenecek (izleme-değerlendirme birimi) havza planlama dairesi ile eşgüdümlü çalışacaktır. Konu planı birimleri, havza planlama dairesi ile işbirliği ile havza planı stratejik kararlarını

² İlçeleri birden fazla havzaya dağılmış illerde valiler ilçelerini temsilen her havzanın planlama kurulunda yer alabilir.

gerçekleştirmeye yönelik sektörel ve/veya çok sektörlü kapsamlı plan ve projeler hazırlamak ve uygulamaya geçirmekle yükümlü olacaktır. Uygulamada, havza girişimcileri başta olmak üzere ulusal ve uluslar arası girişimcileri yönlendirecektir, bölge düzeyinde yaşanabilir ekonomi, yaşanabilir çevrenin koşulları bu aşamada gözetilecektir.

3. İlçeler Düzeyi

Bölgeler arası ilişkiler düzeyinden bakıldığında, alt düzey karar organları ile karar üretme engelleyici bulunsada uygulama aşamasında alt birilerin varlığı rasyonel bir seçenek olarak öne çıkmaktadır (Nijkamp,1992). İlçeler düzeyinde yaygın katılımı öngören örgüt modeli, yerelliğin öne çıkarılacağı ilçe planlama kuruluna katılımı sağlanmaya çalışılacaktır. İlçe belediyeleri, yerel gönüllü kuruluşlar (STÖ) ve kırsal yerleşmeler temsilcileri bu kurula etkin katılacaklardır. İlçe kaymakamları ve valilik temsilcileri de merkezi yönetim adına kurulunun doğal üyeleri olacaktır.

İlçe planlama dairesi ilçe gelişme planlarını hazırlamakla görevli olacaktır. Bu düzeyde de teknik kapasiteler, ekolojik taşıma kapasiteleri (Atalık, Baycan, 1994), sosyo-ekonomik gelişme konularında yoğun bilgi akışı, izleme değerlendirme biriminden sağlanacaktır.

4.Yerel Düzey

Kent düzeyinde yerel planlama birimleri, mahalle³ düzeyine kadar katılıma olanak veren bir yapıda olacaktır. Yerel sivil örgütler (STÖ) katılımcı ve talep edici bir katılım olanağı bulacaklardır. Eylem uygulama planları/ projeleri ile yerel girişimcilere/ yatırımcılara hareket serbestisi sağlanabilecektir. Bu kademede imar yasası ile tanımlanan planlama faaliyetleri ve kentsel tasarım çalışmaları yürütülecek, yerel ekonomiyi ve yerellik bilincini güçlendirecek ekonomik, sosyal, kültürel girişimler yönlendirilecek ve desteklenecektir. Bu kademede toplumun istekleri, gereksinimleri, kapasiteleri ve tercihlerinin en fazla öne çıkarıldığı planlama yaklaşımı izlenmesi amaçlanmaktadır.

Havza ölçeğinde planlama örgüt yapısı içinde, üç kademede 'yerelliğin kendi iç dinamiklerini harekete geçirerek ve karşılıklı etkileşim ve öğrenmeye dayanarak aktörlere yol gösterecek bir planlama yaklaşımı' na olanak sağlanmış olacaktır.

Yukarıda açıklanan havza ölçekli planlama yaklaşım ve örgütlenmesi için yeniden yapılanma konusunda, öncelikle siyasi iradeye ve reform felsefesinin benimsenmesine (Tutum, 1994) gerek vardır. Çünkü, geçmişte buna benzer yapılanma çalışmaları sahipsiz kalmıştır. Yeniden yapılanma/reform uzun dönemli bir eylemi gerektirdiğinden siyasiler bu tür hareketleri kendi iktidar/görev süreleri ile ilişkilendirdikleri sürece, yukarıda önerilen yaklaşımlar da bir tür akademisyen/teknisyen çabasından öteye gidemeyecektir. Ancak, hızla değişen dünya koşulları ve bu koşullar içinde Türkiye'nin alacağı konum siyasilerin siyasal iradelerinin çok önünde gitmektedir.

³ Mahalle düzeyinde katılımın etki olarak gerçekleşebilmesi mahallelerin ölçek, sorumluluk ve yetkileri yeniden düzenlenmesini gerektir. Mahalle, yüz yüze ilişkilerin güçlü olduğu bir sosyal birim olarak kabul edilmelidir. Büyüklükleri, mahalleyi doğrudan ilgilendiren konularda mahallelinin bilgilendirilmesine, kararlara katılmasına olanak sağlayacak bir nüfus büyüklüğü ile sınırlandırılmalıdır.

KAYNAKÇA

- Armatlı.B, Beyhan.G, Erdemli.M, vd.(1997) "Bölge Planlamanın Değişen Anlamı 7. Ulusal Bölge Bilimi / Bölge Planlama Kongresi, 20-22 Ekim 1997, İzmir.
- Atalık.G, Gezici.F (1994) "Çevre Duyarlı Planlama Kapsamında Turizm Eylemlerinin Değerlendirilmesi, Bildiriler, 4.Ulusal Bölge Bilimi / Bölge Planlama Kongresi, 16-17 Haziran, KTÜ, Trabzon.
- Aydemir.Ş; Aydemir.S, (1990) "Planlamaya Katılabilirlik", Türkiye'de 14. Dünya Şehircilik Günü Kollokyumu, 6-8 Kasım, İTÜ, İstanbul, s.87-96.
- Başbakanlık GAP İdaresi,(1997) "GAP İdaresi 1997 Yılı Faaliyet Raporu, Ankara
- Benhabib.S, (1996) "Kamu Alanı Modelleri, Cogito: Kent ve Kültürü
- Bozkurt, V., (1996) Enformasyon Toplumu ve Türkiye, Sistem Yayıncılık, İstanbul.
- Brundtland,G. H., (1991) Ortak Geleceğimiz, Dünya Çevre ve Kalkınma Komisyonu raporu, Türkiye Çevre Sorunları Vakfı, Ankara.
- Cox, K. R., (1995) "Globalization, Competition and the Politics of Local Development", Urban Studies, 32/2, s.213-224.
- Doğan.H.H, (1997) " Türkiye Ulusal kalkınma Planlarının Bölge Planlamasına yaklaşımlar", 7.Ulusal Bölge Bilimi/Bölge Planlama Kongresi, 20-22 Ekim, İzmir.
- Eke.F, (1997) " Türkiye'de Bölge Planlamanın Gelişimi, Yeni Yaklaşımlar, 7.Ulusal Bölge Bilimi/Bölge Planlama Kongresi, 20-22 Ekim, İzmir.
- Eraydın.A., (1997) "Değişen Dünyada Bölge Planlamanın Yeniden Tanımlanması: Bir Ekonomik Bütünleşme ve Demokratikleşme Projesi", 7.Ulusal Bölge Bilimi/Bölge Planlaması Kongresi, 20-22 Ekim, İzmir.
- Keating, M., (1993) Yryüzü Zirvesinde Değişim Gündemi: Gündem 21 ve Diğer Rio Anlaşması Rapor Metinleri, Türkiye Çevre Sorunları Vakfı, Ankara.
- Kızıoğlu.M.I, (1997) " Bölge Planlama Çalışmalarında Sürdürülebilirlik Bağlamında Ekolojik Değerlendirme Çalışmalarının Gerekliği, 7.Ulusal Bölge Bilimi / Bölge Planlama Kongresi, 20-22 Ekim, İzmir.
- Nijkamp.P., P. Lasschuit, F. Soeteman (1992) "Sustainable development in a Regional System", in Sustainable Development and Urban Form, Ed. M J Breheny, Pion Ltd.
- Trabzon Valiliği (1996) Trabzon İli Çevre Durumu Raporu.
- Tutum, C.(1994) Kamu Yönetiminde yeniden yapılanma, TESAV Yayınları, Ankara.